

Kuntatekniikka

8/2015

Pirkanmaan
yhdyskuntajäte
palaa energiaksi

Teknisten palvelujen
ulkoistus arveluttaa
kuntapäätäjiä

Uusia hyviä
käytäntöjä YVA-
menettelyyn

Ulkovalaistukseen uutta tekniikkaa ja käyttökohteita

VALOSSA ON ILOA JA ÄLYÄ

Sidosryhmät aiemmin ja paremmin mukaan

Uusia hyviä käytäntöjä ympäristö

Ympäristöhallinnon kuoronäkö

Tuulivoimahankkeiden ympäristövaikutusten arviointi on usein osoittautunut haasteelliseksi.

den vuoksi. Ohjeistusta arviointiin on ollut niukasti saatavilla, minkä seurauksena käytännöt ja jopa käsitteiden määrittelyt ovat olleet kirjavia.

IMPERIA-hankkeessa luotiin järjestelmällinen ARVI-lähestymistapa vaikutusten merkittävyyden arviointiin. Siinä asiantuntija arvioi ensin vaikutuskohteen herkkyyden sekä hankkeen aiheuttaman muutoksen suuruuden ja näiden perusteella tekee arvion vaikutuksen merkittävyydestä. Herkkyyttä ja suuruutta arvioidessa täytyy ottaa huomioon monia eri tekijöitä. Esimerkiksi arvioon muutoksen suuruudesta vaikuttaa muutoksen voimakkuuden lisäksi myös sen maantieteellinen laajuus ja ajallinen kesto. Lähestymistavan tukemiseksi on laadittu ohjeistoja ja luokitteiluasteikkoja eri vaikutuksille, sekä kehitetty Excel-pohjainen ARVI-työkalu, jonka avulla voidaan tuottaa erilaisia yhteenvetotaulukoita ja kuvaajia arviointituloksiin.

Ympäristövaikutusten arvioinnin haasteena on suhteuttaa toisiinsa monia erityyppisiä luontoon ja sosiaaliseen ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia, joiden merkittävyydestä eri sidosryhmillä voi olla hyvinkin erilaisia näkemyksiä. IMPERIA-hankkeessa on tunnistettu hyviä käytäntöjä sekä kehitetty menetelmiä ja työkaluja arviointien laadun parantamiseksi ja sidosryhmäyhteistyön lisäämiseksi.

TEKSTI Jyri Mustajoki, Mika Marttunen ja Sanna Vienonen

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä (YVA) sovelletaan hankkeisiin, joista saattaa aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Tavoitteena on vähentää tai kokonaan estää hankkeen rakentamisen ja käytön aikaisia haitallisia ympäristövaikutuksia.

Arviointeihin kohdistuvat odotukset ja vaatimukset ovat

korkealla, mutta osin ristiriitaisia. Arviointien tulisi olla laadukkaita, kattavia, yksityiskohtaisia ja vuorovaikutteisia, mutta samalla myös olennaisiin asioihin keskittyviä, keskeisimpiä ympäristöriskejä tunnistavia sekä kestoaltaan ja kustannuksiltaan kohtuullisia.

EU:n LIFE+ ohjelman rahoittamassa IMPERIA-hankkeessa on vastattu näihin kehittämissaasteisiin. Hankkeessa on tunnistettu hyviä käytäntöjä ja kehitetty järjestelmällisiä menetel-

miä arviointien tukemiseen. Näiden hyödyntämismahdollisuuksia on havainnollistettu erityyppisissä pilottikohteissa. Keskeisiä aihepiirejä ovat olleet sidosryhmäosallistuminen, vaikutusten merkittävyyden arviointi sekä arviointien havainnollisuus ja kustannustehokkuus.

Milloin vaikutus on merkittävä?

Vaikutusten merkittävyyden arviointi on yksi tärkeimmistä ja vaikeimmista YVA-menettelyn vaiheista. Sen tavoitteena on ymmärtää asioiden mittasuhteet ja erottaa olennaiset asiat epäolennaisista. Haasteena on, että arvioitavat vaikutukset voivat olla hyvin erityyppisiä keskenään. Esimerkiksi tuulivoimalat muuttavat maisemakuvaa, muuttolinnut voivat törmätä niiden lapoihin ja liikenne lisääntyy niiden rakennustöi-

Tuloksena vuorovaikutteinen ja läpinäkyvä arviointi

IMPERIA-hankkeessa tunnistettiin myös keinoja sidosryhmiin osallistumisen parantamiseksi. Tavoitteena on, että eri sidosryhmien näkökulmat välittyisivät prosessiin jo aikaisessa vaiheessa, ja että arvioinnin päätyttyä sidosryhmillä olisi riittävästi tietoa hankkeesta ja sen vaikutuksista. Hankkeen tulokset on koottu *Hyviä käytäntöjä ympäristövaikutusten arviointeihin* -julkaisuun, jossa on suosituksia myös selostusten lyhentämiseksi ja ymmärrettävyyden parantamiseksi.

Uusien käytäntöjen ja menetelmien varjopuolena on, että ne vievät resursseja. Toisaalta onnistunut merkittävyyden alusta-

vaikutusten arviointiin

va arviointi kohdentaa selvityksiä ja arviointeja hankkeen kannalta tärkeimpiin vaikutuksiin, mikä voi oleellisesti pienentää kokonaiskustannuksia turhien selvitysten jäädessä pois.

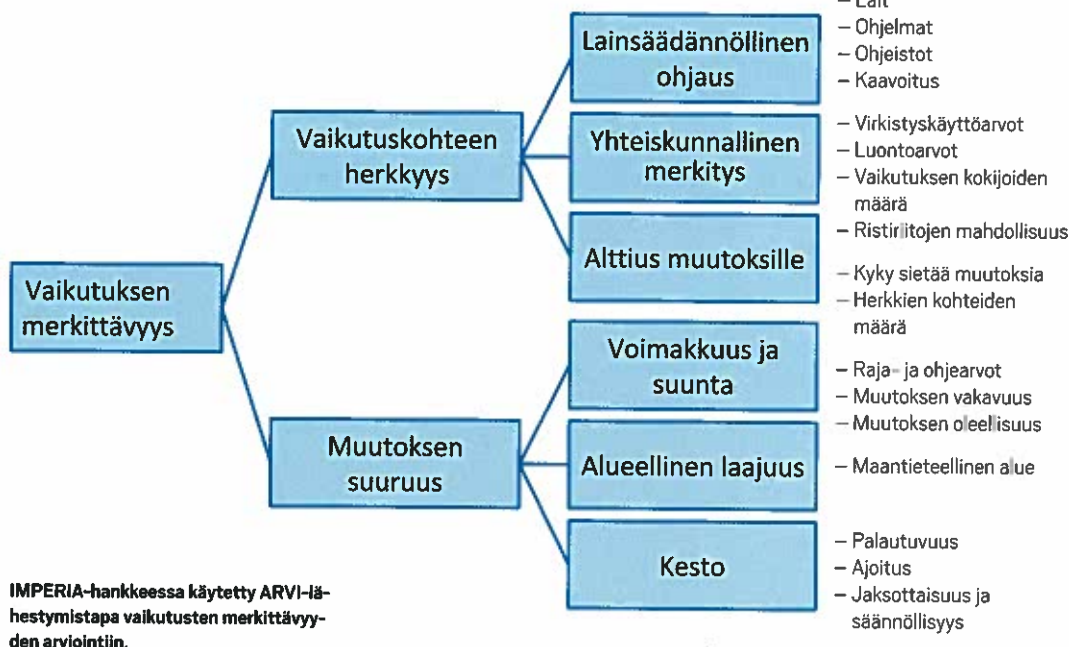
Käytännön kokemuksia pilottikohteista

Olenainen osa IMPERIA-hanketta on ollut käytäntöjen ja kehitettyjen menetelmien testaaminen pilottikohteissa. Soveltamisen onnistumista arvioitiin haastatella soveltajia ja viranomaisia, ja saatua palautetta hyödynnettiin käytäntöjen ja lähestymistavan jatkokehityksessä.

Hankkeen ensimmäinen pilottikohde oli Piiparinmäen-Lammaslamminkankaan tuulivoima-alueen YVA, jossa IMPERIAN yhtenä tavoitteena oli vuorovaikutuksen lisääminen. Hankkeessa perustettiin jo ohjelmavaiheessa eri sidosryhmien edustajista koottu yhteistyöryhmä. Se koontui kuusi kertaa pohtimaan muun muassa sidosryhmien tavoitteita ja näkemyseroja ryhmän sisällä.

Osallistujat totesivat yhteistyöryhmän hyväksi toimintamuodoksi, sillä se lisäsi ryhmän jäsenten, hankevastaavan ja kuntien välistä vuorovaikutusta sekä auttoi eri osapuolien tavoitteiden selvittämisessä. Ryhmä paransi myös osallistuneiden tahojen tiedonsaantia hankkeesta ja sen vaikutuksista.

Olenainen tekijä yhteistyöryhmän toimivuudessa on sidosryhmäkartoitus, sillä mukaan kutsuttujen tahojen näkemysten laajuus ja laatu ratkaisevat, kuinka hyvin olennaiset asiat tunnistetaan. Esimerkiksi tässä hankkeessa haasteena oli saada mukaan myös hankkeeseen kriittisesti suhtautuvia tahoja, minkä

IMPERIA-hankkeessa käytetty ARVI-lähestymistapa vaikutusten merkittävyyden arviointiin.

vuoksi susiin ja metsäpeuroihin kohdistuvat vaikutukset jäivät aluksi tunnistamatta.

Järjestelmällisyydestä paljon hyötyä arvioinnissa

ARVI-lähestymistapaa pilottoitiin myös Suomen ja Viron välisen *Balticconnector*-kaasuputken YVAssa, jossa merkittävimmit vaikutuksiksi arvioitiin rakennus-aikaiset kohtalaisen huomattavat vaikutukset kalastoon, vedenlaatuun, linnustoon ja luontoon sekä meluvaikutukset. Lähestymistavan suurimpina hyötyinä nähtiin hankevastaavan ja YVA-konsultin kannalta samojen arviointiperiaatteiden soveltaminen kaikkiin vaikutuksiin sekä arvioinnin

järjestelmällinen toteuttaminen.

Myös avoimuus lisääntyi vaikutusarviointien perusteluiden myötä. Laajassa hankkeessa havaittiin, että kaikkia vaikutuksia ei kannata arvioida yhtä yksityiskohtaisesti, koska vähämerkityksellisten vaikutusten tarkastelu ARVI-lähestymistapaa soveltamalla vie helposti runsaasti resursseja.

Tulokset rohkaisevia ja palaute erittäin myönteistä

IMPERIA-hanke päättyi vuoden 2015 lopussa. Kokonaisuudessaan hankkeen tulokset ovat olleet rohkaisevia ja palaute erittäin myönteistä. IMPERIAN kaltaiselle hankkeelle, joka on nivo-

tyhteen luovan menetelmäkehitystyön ja käytännön realiteetit, on ollut tilaus. Mukana olleiden käytännön toimijoiden (YVA-konsultit, hankevastaavat ja viranomaiset) aktiivisen ja kehittämishaluisen suhtautumisen myötä kehitettyjä menetelmiä on pystytty nopeasti viemään käytäntöön.

IMPERIA-hanke toteutettiin Suomen ympäristökeskuksen vetämänä ja siihen osallistivat Oulun yliopiston Thule-instituutti, Jyväskylän yliopisto, Ramboll Finland Oy ja Sito Oy. Hankkeessa tuotettu tukimateriaali löytyy kokonaisuudessaan osoitteesta: <http://imperia.jyu.fi> ▼

Kirjoittajat työskentelevät Suomen ympäristökeskuksessa, Jyri Mustajoki erikoistutkijana, Mika Marttunen johtavana asiantuntijana ja Sanna Vienonen tutkijana.

Tavoitteena on, että eri sidosryhmien näkökulmat välittyisivät prosessiin jo aikaisessa vaiheessa.